

TOPLUMSAL GÜVENLİĞİN SAĞLANMASI KAPSAMINDA NEFRET SUÇLARININ ÖNLENMESİNDE İLETİŞİMİN ROLÜ*

THE ROLE OF COMMUNICATION IN THE PREVENTION OF HATE CRIMES WITHIN THE SCOPE OF ENSURING SOCIETAL SECURIT

Tirab Abbkar TİRAB**

Öz:

Bu çalışmada günümüzün en tehlikeli toplumsal risklerinden biri olan nefret suçları ve bu suçlarının önlenmesinde iletişimin rolünün irdelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında nefret suçları ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra nefret suçlarının tanımı konusuna geçilmiştir. Bu doğrultuda suçun tanımına ilişkin uluslararası arenada bir birlikteliğin olmadığı sonucuna varılmıştır. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında nefret suçlarının tarihsel gelişimi, çeşitli unsurları, medyadan etkilenmesi ve toplumun üzerindeki etkisi perspektiflerinden incelenmeye çalışılmıştır.

Daha sonra çalışmanın ikinci kısmını oluşturan iletişim konusu ele alınmış ve genel olarak iletişim, iletişimin tanımı ve kapsamı, iletişimin unsurları ve son olarak ise iletişimin insan hayatındaki önemi ve yeri alt başlıklar halinde sunulmuştur. Sonrasında ise nefret suçlarının önlenmesinde iletişimin rolü incelenmeye çalışılmıştır. Konu ile ilgili olarak günümüzde çok işlenen ve yaygın olan nefret suçlarının arkasında iletişimsizliğin yattığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bu minvalde toplumu nefret suçlarından arındırmak için iletişimin insanların arasında yayılması önem arz etmektedir. Çalışmanın sonunda konuyu toplumsal güvenlikle ilişkilendirmek amacıyla nefret suçları, medya ve toplumsal güvenlik konusu irdelenerek sonuç ve değerlendirmelere geçilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nefret Suçları, İletişim, Toplumsal Güvenlik, Medya.

Abstract:

In this study, it has been aimed to analyze hate crimes which is one of the most dangerous societal risks nowadays. and the role of communication in preventing hate crimes. In the first part of the study, we tried to provide general information related to hate crimes. Then we moved on to the definition of hate crimes. Within this context we have reached the conclusion that the crime does not have an internationally accepted definition. In the developing stages of this study, we tried to examine the hate crimes, from the perspective of its historical background, elements, and the effect of media on it and its effects on the Community.

Afterwards the concept of Communication has been discussed which is the second part of the study and Communication as a general concept, its definition, scope, elements and lastly the importance of communication in human life and its place has been presented as subheadings. After this we tried to examine the role of Communication in the prevention of Hate Crimes. Regarding this issue, we reached the conclusion that the lack of communication is the main reason behind the widespread hate crimes. Apart from this in order to purify the Community from Hate Crimes, it is very important that Communication takes place among people. At the end of the study in order to correlate the subject with societal Security, Hate crimes, media, societal Security matters have been analyzed and we then moved to the Result and evaluations.

Keywords: Hate Crimes, Communication, Societal Security, Media.

* Makale Gönderim Tarihi: 27.11.2016

Makale Kabul Tarihi: 31.05.2017

** Dr., tabbakar@hotmail.com.

GİRİŞ

Günümüzde neredeyse her gün bir nefret suçuna şahit olmaktayız. İnsanlar arasında sevgi olması gerekirken tam tersine küreselleşen ve gelişen dünyamızda gün geçtikçe kin ve nefret artmaktadır. Nefret suçları her toplumda var olan toplumsal bir “afettir”. Bununla birlikte, son zamanlarda medyanın etkisi ve inanç eksikliğinden dolayı nefret suç ve eylemlerinin hissedilir biçimde arttığını görmekteyiz. Bu durum, toplumlar üzerinde derin bir etkiye neden olmuş ve dolayısıyla yaralar açmıştır ve açamaya da devam etmektedir. Nefret suçlarının toplumlardan tamamen arındırılması her ne kadar zor olsa da kısmen önlenabilir bir suç türüdür. Nefret suçları, sınır tanımayan bir suç türü olduğundan, her toplum ve ülkede işlenmektedir. Dolayısıyla her toplumda bu suç türünü önleme çabaları görülebilmektedir.

Ancak burada önemli olan suçun doğru bir şekilde tespit edilerek yerinde çözümler üretilmesidir. Böylece hem “doğru yerde doğru çözüm” ilkesi yerine getirilmiş olunacak hem de ulaşılması istenilen sonuca ulaşılabilecektir. Fındıklı’nın ifadesine göre “iletişim insanlar arasında bir sevilme ve medenileşme aracıdır”.¹ Bu tanımdan yola çıkarak bu çalışmada günümüzün kanayan yarasını olan nefret suçlarının önlenmesinde iletişimin rolü irdelenmeye çalışılacak ve iletişimin bu konuda nasıl bir rolü olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Çalışmanın ilk aşamasında nefret suçları hakkında genel bilgilere yer verilecektir. Daha sonra nefret suçlarının tanımına değinilecektir. Çalışmanın ilerleyen aşamalarında nefret suçlarının tarihsel gelişimi, unsurları, medyanın nefret suçları üzerindeki etkisi ve nefret suçlarının toplumun üzerindeki etkisi konuları incelenecektir.

Devamında çalışmanın bir diğer unsurunu oluşturan iletişim konusu ele alınacak ve ilk başta genel anlamda iletişim, iletişimin tanımı ve kapsamı, önemi ve unsurları üzerinde durulacaktır. Sonrasında iletişimin nefret suçlarının önlenmesindeki rolünü ortaya çıkarmaya çalışacağız. Bu kapsamda, ayrıca, nefret suçlarının toplumsal güvenliğin üzerinde etkisi ve medyanın bu konudaki rolü de irdelenecektir. Çalışmanın son bölümünde ise genel değerlendirme ve sonuç bölümüne yer verilecektir.

1. GENEL OLARAK NEFRET SUÇLARI

Nefret suçları tüm dünya ülkelerinde işlenmektedir. Sınır tanımaz ve herhangi bir ülkeye veya topluma özgü değildir. Diğer taraftan, nefret duyguları ile işlenmesi ve meydana geldiği toplumda geniş bir etki yaratması gibi özellikleri nefret suçlarını diğer suçlardan farklı kılan özellikleridir. Zira, nefret suçlarında kurban genellikle derisinin rengi, dini, milliyeti, cinsel tercihleri ve cinsiyeti nedeniyle saldırganın hedefinde olmaktadır. Diğer yandan nefret suçlarının toplumda yarattığı etki, diğer suçların etkilerine göre daha geniş çaplıdır. Nitekim nefret suçlarının iki kurbanı vardır. Kurban ve bu kurbanın topluluğudur (Tuna, 2011). Örneğin dini yerler hedef alındığında, zarar sadece fiziksel değildir, söz konusu dine mensup cemaatin de manevi olarak etkilenmesi kaçınılmaz olacaktır.

¹ Polis Akademisi eski başkanıdır. Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsünde Güvenlik Stratejileri ve Yönetim Anabilim Dalında “Güvenlik Hizmetlerinde İletişim” adı altına verdiği doktora dersinden notlarıdır.

Nefret suçlarının, bütün toplumlarda işlenmesinin yanı sıra ülkelerin toplumsal yapıları ve kültürel değerlerine bağlı olarak her ülkenin kendi özgün koşullarına göre farklı kategoriler içerebilir. Oysa günümüzde ülkelerin kanun ve yasalarında nefret suçu olarak değerlendirilen eylemlerde farklılıkların olduğu gözlemlenmektedir. Ancak bu konuda tüm ülkelerin hemfikir oldukları konu, nefret suçu olarak değerlendirecek birçok eylemin genellikle nefretle ve şiddet içeren şekilde işlenen vakalar olmasıdır. Bu minvalde, nefret suçu sayılan eylemler önyargılı bir motivasyon ile belli bir faili kişisel özellikleri nedeniyle değil ait olduğu gurubun, kimliğin, aidiyetin farklı özellikleri nedeniyle hedef almaktadır. Nefret suçları ceza kanunlarında esasen tür olarak belirlenmiş suçlar şeklinde cereyan etmekteyse de toplumdaki siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel, dinsel, kimliksel, cinsel farklılıklardan kaynaklandığı için yarattığı etki, failin eylemini yönelttiği kişi veya mülk dışındaki tüm topluluğu da etkilemektedir (Çakar, 2015:94).

Bu bakımdan nefret suçlarının yarattığı etki ve travma diğer asayiş suçlarına göre daha yüksek olmaktadır. Bundan dolayı da bu konuda farklı ülkelerde yürürlükte olan kanuni düzenlemelere göz atıldığında nefret suçunu işleyene verilen kanuni yaptırım, diğer suçlara verilen cezalara göre daha ağırdır (Sinar, 2013:1273). Nefret suçları genel olarak, sözlü taciz, nefretlik konuşma, mesaj, telefonla veya e-posta ile rahatsız etmek, fiziksel saldırı, tehdit edici davranışlar, taciz, tecavüz, aile içi şiddet, kundakçılık veya diğer şekillerde işlenebilmektedir (İHAD, 2015:32). Ancak nefret suçunu diğer suçlardan farklı kılan faktör arkasındaki saiktir. Çalışmanın bir sonraki bölümlerine açıklık getirmek ve araştırmacılara nefret suçları hakkında ön bilgi oluşturulması amacıyla çalışmanın ile başlığında nefret suçları ile ilintili genel bilgilere yer verilmiştir. Bu doğrultuda konunun terimsel kısmına değinmek için çalışmanın bir sonraki aşamada nefret suçlarının tanımını ele alınacaktır.

1.1. Nefret Suçlarının Tanımı

Nefret suçlarının tarifinde günümüze kadar uluslararası bir birliktelik sağlanamamıştır. Zira bugün ülkelerin nefret suçlarının tanımlamalarında farklılıkların söz konusu olduğu aşikârdır. Diğer perspektiften, ülkelerin toplumsal yapıları ve kanuni düzenlemelerindeki farklılıklar göz önünde alındığında, nefret suçları için uluslararası alanda kabul gören bir tanımın yapılmasının güç olduğu ortaya çıkacaktır. Buna paralel olarak BM ve AGİT gibi uluslararası ve bölgesel örgütler de nefret suçlarını tanımlamak için çabalar göstermektedir. Örneğin AGİT'e göre "Bir şahsa veya mülküne karşı işlenen herhangi bir suçun kaynağı, o kimsenin ırkı, rengi, etnik kökeni ya da uyruğu, dini, cinsiyeti veya cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği, yaşı, fiziksel veya zihinsel engelleri yahut buna benzer bir durum ile ilgili ise, bu suç nefret suçudur" (Eren, 2016).

Bir diğer tarife göre ise nefret suçu, kurbanın ırk, etnik köken, ulusal kimlik, din, dil, toplumsal cinsiyet, yaş, engellilik, ahlaki ya da siyasi görüşleri, mesleği ya da görünüşü veya cinsel yönelimleri, vb. her türlü ayırt edici özelliğinden dolayı, fiili ya da algılandığı şekliyle aşağılamak veya sindirmek üzere doğrudan işlenen veya bu yönde teşebbüs edilen suçtur. Görüldüğü üzere nefret suçları, kişi veya grupların aşağıdaki özelliklerini hedef ala-

bilmektedir: etnik ve “ırk” bağları, cinsiyet ve genetik özellikler, ulusal özellikler, köken, din ve inançlar, eğitim, kanaatler, siyasi eğilimler, kişisel veya toplumsal statü, engellilik, yaş ve cinsel eğilim, aile ve mülkiyet, vb. (İHAD, 2015: 33). Yani nefretin temelinde kurban ile saldırgan arasındaki farklılıklar yatmaktadır.

Zikredildiği üzere çalışmanın bu bölümünde nefret suçlarının tanımı ile ilintili olarak teorik çerçevenin çizilmesini amaçlanmıştır. Yer verilen iki tanımda görüldüğü üzere suçun tanımlanmasında ülkelerin toplumsal ve hukuki yapılarını tesir edici bir etkisi olduğu ve dolayısıyla bu konuda uluslararası bir birlikteliğin olmadığıdır. Bu durum ise kısmi olsa da nefret suçlarının önlenmesinde ve yahut azaltmasında zorlukları meydana getirmektedir. İngilizce “Back Grounda” olarak ifade edilen tarihi süreç sorunlara etkin çözümler getirmekte belirleyici bir rolü olduğunu yönetim bilimciler tarafından sıkça dile getirilmektedir. Bu varsayımdan yolu çıkararak nefret suçlarını tanımladıktan sonra çalışmanın bir sonraki bölümünde nefret suçlarının tarihsel gelişimini irdelenecektir.

1.2. Nefret Suçlarının Tarihsel Gelişimi

Nefret suçları veya diğer adıyla önyargı suçları, eski bir tarihe sahiptir. Daha önce farklı anlamlara sahip iken, ilk olarak seksenli yıllarda, ırk, din ve köken kavramlarını içerecek şekilde ABD’de kabul edilmiştir. Daha sonra, önce Avrupa devletleri olmak üzere tüm dünyaya yayılmıştır. Bilindiği üzere ABD tarihi özellikle etnik bakımdan birçok soruna ev sahipliği yapmıştır. Bundan dolayı toplumdaki söz konusu sorunları ortadan kaldırmak için ülkede “Nefret Yasaları” diye yasalar düzenlenerek yürürlüğe konmuştur. Adı geçen yasalarca nefret suçlarına en ağır cezalar öngörülmüştür. Nitekim bu yöntemin tam olarak değilse de belirli bir oranda etnik, dini ve kültürel olarak farklı topluluklardan oluşan toplumlarda nefret suçlarını önlemede yardımcı olduğunu söylemek mümkündür. Diğer taraftan göçmen ülkesi olan ABD’de “Üst Kimliği” oluşturmadaki en büyük engel ülkedeki ırkçılık ve ayrımcılıktır. Bundan dolayı ABD bu konudaki çalışmalarıyla bilinmektedir. Nefret yasaları 1990 yılında cinsel suçları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Wikipedia, 2016). Aslında burada ABD’nin nefret suçlarını engellemek adına atmış olduğu adımların arkasında ulusal bir kimlik oluşturma isteğinin yattığı ifade edilebilir.

Günümüzde diğer tüm ülkelerde olduğu gibi Avrupa ülkelerinin kanun ve yasalarında nefret suçlarının izlerine rastlanmaktadır. Söz konusu ülkelerde nefret suçları ve nefret suçlarına ilişkin düzenleme, her ne kadar başlangıçta yerliler, zenciler ve kölelik uygulamaları ile ilintili olarak ortaya çıksa da günümüzün küreselleşen dünyasında daha çok göçmen, mülteci ve vatandaşlık hakları ile ilgili tartışmalarda ön plana çıkmaktadır. 90’lı yıllardan itibaren nefret suçları ile mücadelede yepyeni bir sürece girilmiştir. Zira, bahsi geçen yıllarda nefret suçlarıyla mücadele yasaları, cinsiyet ve cinsel yönelim temelinde gerçekleştirilen saldırıları da bu kapsama alacak şekilde genişletilmiştir. Böylece bu suçlar ile mücadelede önemli bir evreye ulaşılmıştır (Çakar, 2015:92).

Nefret suçları terimi medyaya ilk yansması 1986 yılında ABD’nin New York şehrinde olmuştur. Şehirde beyaz bir grup öğrenci tarafından bir zenciye karşı yapılan ırkçı saldırının

haberlere taşınması sırasında yaygın biçimde kullanılmıştır. Daha önce de ifade edildiği gibi nefret suçları teriminin muhtevası 1990 senesinin başından itibaren ırk, din ve inanca yönelik saldırıların yanı sıra cinsel yönelim, ulusal köken, engellilik durumu ve toplumsal cinsiyet rollerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Terimin Avrupa’da kullanılması ise daha sonra olmuştur. Zira terimin Britanya’da sadece yirmi sene önce yani 1993 senesi itibariyle kullanılmaya başlandığı bilinmektedir (Chakraborti, 2009).

Nefret suçları, ilk başta toplumsal konjonktürlere bağlı olarak yabancı düşmanlığı, Yahudi düşmanlığı ve farklı cinsel yönelimi olan kişilere düşmanlık biçimlerinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Daha sonra din temelinde İslamofobi ve Hristiyanofobi kavramları ortaya çıkmıştır. Özellikle ABD’deki 11 Eylül saldırılarından sonra bu durum daha da ivme kazanmıştır. Öyle ki söz konusu dönemden sonraki süreçte ABD ve bazı AB ülkelerinde Müslümanlara karşı sözlü ve fiili saldırılar vuku bulmuştur. Buna tepki olarak da bazı Müslüman ülkelerde Müslümanlık adına, ancak Müslümanlık ile yakından ve uzaktan bağlantısı olmayanlar tarafından Hristiyanlara yönelik benzer suçlar işlenmiştir.

Görüldüğü üzere nefret suçları kavramının tarihsel bağlamda yeni ve güncel olmasının yanı sıra, çok eski tarihlerden beri var olmuştur. Bu suç türü ilk başta etnik ayrımcılık nedeniyle ortaya çıkmıştır. Ancak zamanla başka yönler doğru kaymaya başlamıştır. Amerika’da ortaya çıkmış olan bu suç türünün terimi zamanla Avrupa daha sonra da tüm dünyada kullanılmaya başlanmıştır. Çalışmanın bütünlüğü sağlanması ve bahse konu olan suçun çerçevesini belirgin biçimde çizmek amacıyla tanımdan sonra suçun unsurları üzerinde durulacaktır. Zira bir suçun tamamlanması veya vuku bulması için unsurlarını meydana gelmesi gerekmektedir.

1.3. Nefret Suçlarının Unsurları

Yukarıda ifade edildiği üzere nefret suçlarının iki temel unsuru bulunmaktadır. Bunlardan ilki, suçun işlenmesinin arkasındaki saiktir. Nefret suçları, genellikle farklı saikler ve ön yargılarla işlenmektedir. Yani temelinde nefret vardır. Bu nedenle hedefte bulunan farklılıkları temel alarak işlenen suçlardır nefret suçları. Örneğin bir dine, etnik gruba veya toplumsal yaşam biçimlerinden birine mensup bir kişi nefret suçu kurbanı olabileceği gibi bir dini temsil eden kutsal yerler de saldırıya uğrayabilmektedir (Aydın, 2009). İkincisi ise şiddet unsurudur. Zira nefret suçları şiddete başvurarak işlenmektedir. Buradaki şiddet kavramı sadece fiziksel şiddet değil psikolojik şiddeti de kapsamaktadır. Zira nefret suçuna uğrayan kişilerde ağır psikolojik bozulmalar gözlemlenebilmektedir. Bununla birlikte etki sadece kurbanda değil kurbanın ait olduğu veya temsil ettiği topluluk da söz konusu manevi olumsuz etkilerin görülebilmesi büyük olasılıktır (Fusun, 2009:101-117). Gömüldüğü üzere nefret suçundan bahsedebilmemiz için suç, şiddet ve nefret saikinin bulunması gerekir. Eğer iki şart mevcutsa nefret suçundan bahsedebiliriz.

Kapsamlı anlamıyla medyanın günümüzde insan hayatındaki etkisinin vardığı durum aşıkardır. Yönlendirici etkisiyle birçok konu hakkında insanların algılarını yönlendirmekte ve önyargılarını biçimlendirmektedir. Bu bağlamda medyanın özellikle toplumun nefret

suçlarına yönelik algı ve bakış perspektiflerinin şekillenmesindeki etkisi kaçınılmazdır. Bu nedenle nefret suçlarının unsurlarını kısaca değinen çalışmanın bu başlığından sonra bir sonraki başlıkta, zikredildiği gibi günümüzün en güçlü aygıtlarından biri olan medyanın nefret suçlarının üzerindeki etkisi konusu ele alınacaktır.

2. MEDYANIN NEFRET SUÇLARININ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Medya en etkin kültürel ve sosyal iletkenlerden biridir. Zira toplumdaki çeşitliliği ve farklılığı ön plana taşımaya gücü olduğu gibi, söz konusu bu çatışmayı sıradanlaştırma ve yaymada da son derece etkili ve yönlendirici olabilmektedir. Geçmişe göz attığımızda meydanın uzun yıllardır milliyetçi akımların ve ayrımcı söylemlerin etkin kaynaklarından birisi olduğunu görebiliriz. Bu nedendir ki Medyanın, nefret suçlarının toplumlarda yayılması ve önlenmesinde azımsanmayacak ölçüde etkin olduğu aşıkardır. Öyle ki günümüzde medyada zaman zaman nefret suçlarının failini koruyan ve cinayeti haklı gören bir dil ve üslupla yazılar yazıldığına şahit olabilmekteyiz. Oysa bu durum, uluslararası ve ulusal gazetecilik ilkeleri, hatta bazı medya kuruluşlarının kendi gruplarının yayınladığı basın etik ilkelerini ihlal edebilmektedir. Görsel ve /veya işitsel medya organlarında böylesi bir üslubun kullanılması ise toplumda huzursuzlukla beraber savunmasız gruplara yönelik yaygın bir önyargının oluşmasına/yerleşmesine neden olabilecektir (Bulunmaz, 2015:77-78).

Hedef alınan kişiler ve gruplar ise tedirginleşmekte ve toplumdan uzaklaşıp dışlanmaktadır. Ayrıca bazı durumlarda sosyal ve siyasal yaşama katılım haklarından zorunlu biçimde vazgeçmek kalacaklardır. Bu kışkırtıcı üslubun kullanımı odağındaki olan grupların üyeleri ya da fiziksel mekânlarına yönelik saldırılara neden olabilmektedir (Çiçek, 2012). Nefret suçlarının medyada verilmiş biçimlerine baktığımızda; nefret suçunun işleme gerekçesi, neden sorusuna cevap aranması, verilmiş biçiminin nefret suçlarının yaygınlaşmasına veya görmezden gelinmesine yol açıp açmadığı, kurbanın suçu hak ettiğine dair önyargılı tutumun devam edip etmediği vb. gibi karmaşık sorular ve yanıtlarla karşılaşmaktayız. Oysa bu anlamda kamuoyunu da nefret suçlarına ilişkin hassasiyet ve farkındalığının oluşması konusunda medyanın çok önemli işlevi ve rolü vardır (Bulunmaz, 2015:79).

Toplumların nefret suçlarından arındırılması ve nefret suçlarını önlemesi adına medya, nefret suçlarını insan hakları odaklı habercilik bağlamında ele almalıdır. Diğer perspektiften, haber üretim ve sunum aşamalarında nefret suçlarının hedefi konumundaki grupların temsilini ve katılımını göz ardı etmemelidir. Ayrıca günümüzde internet ortamına da yansıyan nefret söylemlerinin takip edilmesi ve bunların deşifre edilmesi gibi konularda medya hayati öneme sahiptir. Zira internet ortamı, nefret suçlarının hızlı, kontrolsüz ve organize biçimde uygulanması ve yayılması için uygun bir zemin niteliğindedir. Gelişen teknoloji ve küreselleşmenin beraberinde getirdiği ulaşım ve haberleşme imkanları, dünyayı küçültmüş, farklı ve uzak toplumların insanları arasındaki iletişimi hızlandırmış ve kolaylaştırmıştır (Bulunmaz, 2015:80). Bu durum, üstte ifade edildiği üzere nefret suçlarını internet ortamında kontrol edilmez kılmaktadır.

Dünya çapında, insanların bu denli birbirlerine yaklaştıkları ve birbirleriyle kolayca iletişim kurmakta oldukları bu durum, bazen insani güvenlik ve toplumsal barış perspektifinden olumsuz ve hoşnutsuz olgu ve olaylara neden olabilmektedir. Bunlardan “nefret söylemi” ve “siber nefret” gibi olgulardır. Bunun arkasındaki en belirgin neden bazı insanlarda çokkültürlülüğe karşı olumsuz izlenimlerin olmasıdır. Yani kendilerinden farklı insanlara karşı hoşgörüsüzlüklere sahip olmalarıdır (Adnan, 2011:23). Günümüz şartlarında her birimizin vazgeçilmezlerinden biri olan internet ile kişiler farklı konulardaki düşünce ve fikirleri daha önceki zamanlara göre çok daha hızlı ve kolayca yayabilmektedir. Yayımlanan bu görüşler kontrolsüz olarak çok kısa bir sürede dünyanın farklı toplumlarına ulaşabilmekte ve böylece söz konusu düşüncede hemfikir olan kişiler pek kısa bir zaman zarfında bir araya gelebilmektedir. Bu olgunun doğal sonucu olarak bir konuda olumlu kolektif bir kimliğin daha kolay bir biçimde oluşması veya olumsuz olarak “Global Irkçı” bir alt kültürün oluşmasına yol açmaktadır (Alternatif Bilişim Derneği, 2013).

Görüldüğü üzere nefret suçlarının oluşması ve toplumun nefret suçlarına bakışı ile medya arasında doğrudan bir bağlantı söz konusudur. Medya, toplumdaki farklılıkların çatışmadan bir arada yaşayabilmeleri için uygun zemin oluşturma gücüne sahip olduğu gibi sözü geçen bu farklılıkları ön plana çıkararak toplumun barış ve güvenliği açısından olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Bu ise medyanın sorumluluk taşıyan dürüşüyle doğrudan ilintilidir. Çalışmanın bu bölümünde medyanın nefret suçlarının üzerindeki etkisini irdeledikten sonra bir sonraki başlıkta çalışmanın en temel bölümü nefret suçlarının insanların ve toplumların üzerindeki etkisi ele alınacaktır.

3. NEFRET SUÇLARININ TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Nefret suçlarının etkisi geniş kapsamlıdır. Zira mağdurun yanında ailesi, arkadaşları ve çevresi de suçtan olumsuz etkilenmektedir. Ayrıca söz konusu önyargılar veya nefretin hedefinde olan kurban ve ortak karakteristik özelliklere sahip diğer kesimler üzerinde de aynı ölçüde etki yaratabilir. Böyle bir durumda hedef seçilen grubun diğer üyeleri de benzeri saldırı riski altında olabilecekleri korkusu yaşayacaklardır. Aynı zamanda tıpkı mağdurun kendisi gibi bu durumdan psikolojik olarak etkileneceklerdir. Nefret suçları gerektiği şekilde incelenip, kovuşturulmadığında, bu durum başkalarının da benzeri suçları işlemesini teşvik edecek şekilde faillerin cezasız kaldığı mesajını verecektir (Çakar, 2013:12).

Nefret suçları, diğer suçlardan farklı olarak hem mağdurlar hem de genel olarak toplum üzerinde psikolojik olumsuz etkilere yol açmaktadır. Ayrıca nefret suçlarına kurban olanlarda fiziksel zararlarla birlikte, korku ve kalıcı stres gibi olumsuz psikolojik sonuçlar görülebilmektedir (Ozulu, 2014: 25).

Nefret suçlarının en belirgin etkilerinden biri psikolojik sonuçlarıdır. Psikolojik sonuçlar ise uzun süreli travmatik etkilerin sonucunda ruh sağlığında ortaya çıkan bozulmalar ve bazen intihara kadar giden vakalar şeklinde karşımıza çıkabilmektedir. Bu gibi durumlarda depresyon, stres, öfke ve çalışmamız açısından en önemlisi güvenlik endişesi ile toplumdan

uzaklaşmakta, topluma karşı nefrete kadar giden olumsuz duygulara yol açan sonuçlar da doğurabilmektedir. Nefret suçu ve saldırısının kurban ve kurbanın çevresindeki etkisi saldırıdan hemen sonra kendisini göstermeyebilmektedir. Ancak söz konusu etkiler çok daha uzun bir sürece yayılarak ortaya çıkmaktadır. Mağdurlar, yaşamlarını yoğun bir suçluluk duygusu içerisinde devam ettirilmeye zorunlu bırakılacaklardır. Kendilerini, davranışları ya da belirli özellikleri nedeniyle suçlarken, diğer insanlar tarafından da saldırıdan kendi davranışları nedeniyle sorumlu tutularak suçlanmaktadır (Özsoy, 2013:48).

Çalışmanın ilk başlığından bu başlığına kadarki başlıklarda çalışmamızın ilk kısmın oluşturan nefret suçunun üzerinde durulmuştur. Görüldüğü üzere nefret suçları toplumumuzun tehdit eden en yaygın toplumsal risklerden biridir. Dünyanın tüm ülkeleri bu suçla mücadele edip toplumlarını bu suçtan arındırmaya çalışmalarına karşın suçun tanımı hakkında uluslararası bir birlikteliğin söz konusu değildir. Nefret saiki ile ve şiddet eylem ve söylemleri kullanarak işlenen bu suçun oluşması ve toplumun bu konudaki önyargıları ve bakış perspektifleri ile medya arasında mübaşir bir bağlantı söz konusudur. Diğer taraftan sadece mağdur değil mağdur ile birlikte toplumun da doğrudan etkisi altında kaldığı bu suç türü, yaşanan teknolojik gelişmelerden dolayı her geçen gün farklı boyutlar kazanarak kontrolsüz biçimde ivme kazanmaktadır. Çalışmanın ilk kısmını oluşturan nefret suçları konusunun üzerinde durduktan sonra bir sonraki başlıkta nefret suçlarına karşı panzehir niteliğinde olan iletişim konusu ele alınarak irdelenecektir. Bu doğrultuda ilk olarak iletişim ile ilintili genel bilgilere yer verilecektir.

4. GENEL OLARAK İLETİŞİM

İnsanlar, başka insanlar ve canlılarla sürekli iletişim kurarak yaşadıklarından iletişimin insan yaşamında vazgeçilmez bir yeri bulunmaktadır. İnsanoğlu doğduğu andan ölüncüye kadar yani beşikten mezara kadar sürekli bir iletişim çabası içindedir. Günümüzde iletişimin yüzlerce farklı tanımının bulunduğu söylemek mümkündür. Bu tanımlara örnek olarak; “İletişim, insanları tanıma, anlama ve uzlaşma arayışıdır” (Fındıklı, 2011:91). İnsanlar başkalarıyla iletişim kurarak, başkalarının davranışlarını daha kolay anlar, başkalarına karşı daha hoşgörülle davranır, daha çok ortak yön bulur, kendisiyle ve başkalarıyla barış içinde olmanın yolunu, yöntemini bulur, kendisinin ve başkalarının sağlığını, huzurunu ve güvenliğini korumaya katkıda bulunur. Bu itibarla, bireylerin çevreleriyle sağlıklı iletişim kurmaları büyük önem taşımaktadır. Birbirleriyle iletişim ve ilişki kur(a)mayan kişiler ise birbirlerini görmeden birbirlerinin önlerinden geçip giderler, birbirlerini dinlemezler, dinlerseler de birbirlerini anlamadan konuşurlar ve gittikçe birbirlerine yabancılaşırlar. Yabancılaşma, bilgisizliği ve buna bağlı olarak korkuyu artırıp, güveni yok ederek güvensizliğe yol açmaktadır (Köroğlu, 2006).

Güvensizliğin olduğu bir ortamda ise toplumsal barış ve güvenlikten bahsetmek mümkün değildir. Bundan dolayı insanlar arasında iletişim kanallarını güçlendirmek ve buna bağlı olarak İletişimi yayma politikalarını toplumsal bağlamda tekrar gözden geçirilmelidir. Bu minvalden yola çıkarak çalışmanın ikinci kısmını oluşturan iletişim ile ilgili genel bil-

giler üzerinde durulduktan sonra çalışmanın bir sonraki başlığında kavramın tanımını ve dolayısıyla kavramsal çerçevesini çizmek amacıyla iletişimin tanımı ele alınacaktır.

4.1. İletişimin Tanımı ve Kapsamı

İletişimin tanımı konusunda fikir birliği sağlanamamakla birlikte, ortak özellikler göz önünde tutularak şöyle bir çerçeve çizilmiştir: “Herhangi bir konu hakkında kişi ya da kitleye bilgi vermek, öğretmek, fikir dayatmak, irkiltmek, kendi tezimizi savunmaya ikna etmek vb. için yazı, söz ya da sembollerle yapılan karşılıklı bir bilgi alış-veriş işlemidir” (Potukoğlu, 2012). Bir başka tanıma göre ise iletişim, en geniş ifadesi ile insanın kendisini başkalarına anlatabilmesi ve başkalarını anlayabilmesidir. İletişim bir paylaşımdır. İnsanın duygularını, düşüncelerini, bilgi ve becerilerini başkalarıyla paylaşmasıdır. İnsanların bir arada yaşamasının ve insanın sosyal bir varlık olmasının gereğidir iletişim. Bireylerin birbirleriyle ilişkilerinin niteliği ve gücü iletişimin yeterliliği ve iletişim kurmadaki başarıları ile doğrudan ilişkilidir (Notoku, 2011). Toplumda birlikte yaşadığı diğer insanlarla sağlıklı biçimde iletişim kurabilen kişilerin başarılı olmalarının daha muhtemel olduğunu aşikârdır. Aksi takdirde toplumda iletişimsizlik ve dolayısıyla toplumdan uzaklaşmaların ve dışlanmaların meydana gelmesi kaçınılmaz olacaktır.

Batı dillerinde “Communication” sözcüğü ile ifade edilen iletişim olgusu hemen hemen her alanda gözlemlenmektedir. O kadar ki iletişim günlük yaşamımızın da vazgeçilmez bir parçasıdır. Toplum ve kitle kavramları günümüzde giderek önem kazanırken, bununla orantılı olarak iletişim olgusu da ön plana çıkmaktadır. İletişim, psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji bilimleri ile birlikte incelenmeye başlanmış, daha sonra ayrı bir bilim dalı haline gelmiştir. Günümüzde ise güvenlik ve strateji gibi farklı disiplinler ışığında tekrar gözden geçirilmeye başlanmıştır. Zira bugün bilimsel alanlarda “stratejik iletişim” ve çok kültürlü toplumlarda güvenliğin sağlanması ile ilgili olarak “çok kültürlülük ve iletişim” gibi konular bunu pekiştirmektedir (Tirab 2016:46).

Küreselleşme ile birlikte meydana gelen teknik atılım ve gelişmelerle iletişim, kamuoyunun oluşturulmasında, halkla ilişkilerin düzenlenmesinde önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Yönetenlerin de kitle iletişim araçlarıyla yönetsel etkinlikleri ön plana çıkarmaları, konunun önemini ve ağırlığını ortaya koymaktadır (Potukoğlu, 2012). Nitekim tüm bu gelişmeler iletişimin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmada bir bütünlük oluşturmak amacıyla toplumsal barış ve güvenlik açısından bu denli önemli olan iletişim olgusunu kavramsal çerçevesini ve kapsamını çizdikten sonra unsurlarının üzerinde durulacaktır. Zira Görüldüğü üzere iletişime insan hayatının her aşamasında rastlamak mümkündür.

4.2. İletişimin Unsurları

Her olgunun belirli unsur veya faktörlere sahip olduğu gibi iletişimin de unsurları olduğu aşikârdır. Söz konusu unsurlar tamamlanmadığı sürece iletişimin döngüsü de eksik kalacaktır. İletişimin döngüsü üzerinde analizsel bir bakış açısıyla baktığımız zaman iletişimin temelinde "mesaj" olduğu görülecektir. Bir bağlamda aktarılan veya aktarılması istenilen

“mesaj”, bir "gönderici" ve "alıcı" tarafından iletişime dönüştürülür. Buradaki gönderici ve alıcı iletişimin iki tarafını oluşturmaktadır. "Şifre (code)" aracılığıyla iletiler "kanal"a, oradan da alıcıya ulaştırılır. Sonunda alıcıdan kaynağa bir geri bildirim (feedback) söz konusu olur. Üstte zikredilenlerin ışığında iletişimin unsurları kısaca; gönderici, alıcı, ileti, gösterge, kanal, feedback ve kod şeklinde ifade edilebilir. Gönderici, düşüncüyü bir mantık temeline dayandırarak iletendir (Edebiyat sayfası, 2008). Alıcı, mesajın ulaşması istenilen kişi ya da kitledir. Burada ifade edilmesi gereken önemli husus, gönderici ile alıcı arasındaki bilgi alışverişinin sağlıklı bir biçimde tamamlanması ve “mesajın (Message)” eksiksiz olarak alınıp yorumlanması için, göndericinin yanı sıra alıcının da belirli yeterliliklere sahip olmasının gerekliliğidir (Maximum Bilgi, 2010).

Mesaj (Message) sözlü olarak ya da yazı veya davranış yoluyla hedef kitleye aktarılan veya aktarılması istenilen bilgiler, duygular veya düşüncelerdir. Mesajların (iletiler) hedef kitleye ulaştırılması ve alınması iletişimi ortaya çıkarır (Edebiyat ve Türkçe Öğretmenleri Kaynak Sitesi, 2013). Gösterge, bir düşüncenin veya bir anlamın yerini alabilen nesne ya da olgulardır (Edebiyat Sayfası, 2008). Kanal (araç), gazete, kitap, dergi, TV gibi ileti için kullanılan somut araçlardır (Maximum Bilgi, 2010). Dönüt (Aydınlatıcı Yankı) ise iletişim süreci ve döngüsünün tamamlanması ve iletişimin sürekliliği açısından kilit unsurdur. Dönüt, en genel ifade ile göndericinin iletildiği mesaja karşı alıcının tepkisi yani karşıt mesajdır. Bu mesaj, kimi zaman kaynağın seçtiği kanallarla kimi zaman göndericinin sözcüklerine karşı, alıcının bir gülümseme ile karşılık vermesi gibi daha farklı bir yol izlenerek karşılık verilmesidir (Notoku, 2011). Kod (şifre), iletinin aktarılması için sözcükler, harfler ve müzik notaları gibi kullanılan şifreleme sistemidir. Kodun geçerli olabilmesi için iletişimin her iki taraftan da yani gönderici ve alıcı tarafından bilinmesi gerekmektedir (Edebiyat ve Türkçe öğretmenleri kaynak sitesi, 2013).

Bununla beraber iletişim, süreçsel bir uygulama olması ile birlikte toplumsal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim küreselleşme ile birlikte meydana gelen gelişmelerin ışığında dünyamız çokkültürlü bir yapı almaya doğru hızla ilerlemektedir. Bu ise toplumların farklı kimlik ve ilişkilerin barındırılması kaçınılmaz bir olgu kılmaktadır. Toplumların barındırdığı bu farklı kimlik ve ilişkiler arasında toplumsal barış ve güvenliğin sağlanabilmesi için bir toplumsal olgu olarak iletişimin kanallarını sistematik biçimde güçlendirilmelidir. Diğer perspektiften iletişim kanallarını kuvvetlendirme politika ve stratejilerini özellikle güç çerçevesinde tekrar gözden geçirilmelidir. Nitekim bugün uluslararası arenada devlet ile vatandaşlar arasında yeteri kadar veya doğru biçimde iletişim kurulmadığından dolayı insan hakları ve demokrasi açısından zedeleyici hadiselerin ortaya çıktığını görmek yaygındır.

Görüldüğü üzere iletişim süreçsel bir uygulama olması ile birlikte toplumsal bir olgu olarak tezahür edebilmektedir. İletişim toplumsal boyutu özellikle toplumsal barış ve güvenliği, yani çalışmamızın açısından büyük önem arz etmektedir. Çalışmamızın bu alt başlığında iletişimin unsurlarını kısaca irdeledikten sonra bir sonraki başlığında toplumsal bir olgu ve süreç olarak iletişimin önemine ve yerine değinilecektir.

4.3. İletişimin Önemi ve Yeri

İnsan sosyal bir varlıktır. Diğer insanlarla birlikte yaşar. İnsanlık tarihi boyunca da böyle olmuştur. Zira insanlar geçmişten beri bir arada yaşamak için farklı dönemlerde farklı değer ve özelliklere sahip toplumlar kurmuşlardır. Kurulan toplumları oluşturan insanların ortak kültürel değerleriyle beraber ortak yaşantılar paylaşımlarına sahip olmaları beklenmektedir. Böylece tarih, din, dil ve kültürel değerler gibi bazı ortak toplumsal özellikler kuşaktan kuşağa aktarılacaktır. Burada ifade edilmesi gereken ayrıntı, günümüzün küreselleşen dünyasında ülkeler ve toplumlar arasındaki sınırlar gün geçtikçe kalkmakta ve dolayısıyla bir toplumda farklı kültürlerden insanlar bir araya gelebilmektedir. Ayrıca farklı yaşam biçimleri ve çeşitli sosyal sorunlara sahip olan bireylerin de söz konusu toplumda varlığı kaçınılmazdır. Böyle bir durumda iletişimin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim iletişim ile insanlar birbirleriyle, bilgi, duygu ve düşünceleriyle ilintili bilgi sahibi olurlar ve de sorunlarını paylaşabilmektedirler. Üstte adı geçen iletişim sürecinin gerçekleştirilmesi için tarih boyunca insanoğlu tarafından farklı yol ve yöntemler izlenmiştir.

Bu minvalde bir toplumda kullanılan iletişim araçları, söz konusu toplumun medeniyet düzeyi ile doğru orantılıdır. Yani medeniyet ve gelişmişlik düzeyinin yükselmesi, iletişim araçlarının çeşitliliğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda, günümüzde teknolojik gelişmelerin sağladığı imkânlar, iletişim araçlarını çok ileri bir düzeye ulaştırmıştır. Nitekim bugünkü kullanılan “dünya küçük bir köy haline dönüşmüştür” sözü bu konudaki gelişmeler hakkında bize ışık tutmaktadır. Aslında daha ayrıntılı bir bakış perspektifiyle bakılırsa günümüzde dünyanın “küçük bir köye” değil “küçük kapalı bir odaya” dönüştüğü gözlemlenebilir. Zira bir insan olduğu yerden tüm dünya toplumlarıyla iletişim kurabilir onlarla ilintili bilgi sahibi olabilir ve onlardan etkilenebilmektedir.

Üstte de bahsedildiği üzere insanoğlu sosyal bir varlıktır. Geçmişten günümüze kadar hep toplu halde diğer insanlarla birlikte yaşama ihtiyacı duymuştur. Bu nedenle iletişimin, insan hayatında vazgeçilmez bir yeri mevcuttur. Yaşadığı toplumun bir parçası olan her insan, farkında olsun veya olmasın, diğer insanlarla sürekli olarak iletişim halindedir. İnsanlar duygu, düşünce ve sorunlarını birbirleriyle iletişim kurarak aktarırlar. İletişim ile birbirlerini anlarlar, sorunlarını paylaşırlar, problemlerine çözümler üretirler. Yani insan hayatının merkezinde iletişim vardır. İnsan ailesiyle, arkadaşlarıyla, komşularıyla, çevresiyle sürekli iletişim halindedir. Tarih boyunca insanlar hep iletişime önem vermişler ve sürekli iletişim halinde olmuşlardır (Edebiyat Öğretmeni, 2009). Yaşamın devam ettiği sürece de bu durumun devam edeceği düşünülmektedir.

Görüldüğü üzere iletişimin insan hayatında olmazsa olmaz bir yeri ve önemi vardır. Bir insanın toplumdan dışlanıp yalnızlaşmadan sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için birlikte yaşadığı ve birçok alanı paylaştığı diğer insanlarla sorunlarını, duygu ve düşüncelerini paylaşması gerekmektedir. Diğer insanlarla bir şey paylaşabilmek içinse iletişim şarttır. Aksi takdirde birbirleriyle iletişim kuramayan, içine kapanık, psikolojik sorunları olan ve sorunları çözmek için şiddete başvuran insanların oluşturduğu bir toplum ortaya çıkacaktır. Böyle bir toplumda ise nefret suçlarının yaygın olması kaçınılmaz olacaktır. Nefret suçları yaygın

olduğu bir toplumda ise ne toplumsal barış ne de toplumsal güvenlikten bahsedilebilir üstte zikredildiği üzere. Böyle bir durumda ise ancak toplumları söz konusu nefret suçları olgusundan arındırmak ve farklı yöntem ve stratejilere başvurarak nefreti önlemek gereklidir. İnsanların hayatlarını bu denli etkileyen iletişim, toplumsal bir olgu ve süreçsel bir uygulama olarak nefret suçlarının önlenmesinde vazgeçilmez faktörler arasında yer almaktadır. Bu sentezden yola çıkarak çalışmanın bir önceki başlığında iletişiminin önem ve yerinin üzerinde durduktan bir sonraki başlığında nefret suçlarının önlenmesinde iletişimin nasıl bir rolü olduğu incelenmeye çalışılacaktır.

4.4. Nefret Suçlarının Önlenmesinde İletişimin Rolü

Nefret suçlarının önlenmesinde sadece cezaların caydırıcılığının etkin bir rolü olduğu savunulmaktadır. Oysa cezaların caydırıcılığı ile birlikte insanlar arasında iletişimin yayması ve iletişim kanallarını güçlendirilmesi de rolü olduğu düşünülmektedir. Çünkü iletişim insanları tanıma, anlama ve uzlaşma araç ve arayışıdır (Fındıklı, 2011:91). Öyleyse nefret suçlarının önlenmesi için insanlar arasındaki iletişimin artırılmasının ve bu konuda insanlara eğitim verilmesinin sağlıklı bir girişim olacağı düşünülmektedir. Özellikle günümüz insanlar arasındaki ilişkilerin azalması, hissedilir noktaya geldiği bu dönemdir. Medenileşme ve şehirleşme adına insanların arasındaki iletişim azalmakta ve eskiden olan komşuluk ilişkilerinden kaçılmaktadır. Zira insan sosyal bir varlıktır ve hiçbir zaman yalnız yaşayamaz. Öyleyse medeni insan, insanlarla sağlıklı ilişkiler ve iletişim kurabilen insandır.

Günümüzde başarılı olan ve dolayısıyla farklı hayat tarzlarına sahip olan insanların diğer insanlarla daha az iletişim kurdukları görülmektedir. Oysa R. Fındıklı'nın ifade ettiği gibi başarılı olabilmek için insanlarla iletişim kurmak gerekmektedir (Fındıklı, 2011:91). İnsanların içinde oldukları durumu anlayabilmek için onlarla iletişim kurmak gerekir. Ayrıca insanların ne düşündükleri veya hayata bakış perspektiflerini kavrayabilmek ve dolayısıyla yaşadıkları sorunlara sağlıklı çözüm üretmek veya fikirlerini değiştirmek için iletişim şarttır. Çünkü iletişim duygu, düşünce ve fikir alışverişidir. Bu durum aslında bize nefret suçlarının önlenmesinde iletişimin vazgeçilmez bir rolünün olduğunu göstermektedir.

İnsan sosyal bir varlık olduğu ve her zaman diğer insanlarla birlikte yaşamaya muhtaç olduğu üstte ifade edilmiştir. Aslında insanın varoluşu beş temel boyuttan oluşmaktadır. Bu beş boyut, insanlar tarafından kaale alınmak, diğer insanlar tarafından kabullenilmek, insanlar tarafından değerli ve vazgeçilmez kılınmak, yeterli olmak ve diğer insanlar tarafından sevilme ve özlenmek olarak sıralayabiliriz (Cüceloğlu, 2002:87-125). Görüldüğü gibi insanların mutlu bir hayat yaşayabilmeleri için aslında diğer insanlarla sürekli iletişim halinde olmaları gerekir. Oysa söz konusu beş boyutun gerçekleştirilebilmesinde ve dolayısıyla toplumda nefret suçları ve iletişimin eksikliğinden kaynaklanabilen diğer suçların ortadan kaldırılmasında iletişim etkin bir rol oynamaktadır. Nitekim iletişimi, “bir canın başka bir cana ulaşılması” olarak tanımlayabiliriz.

Nefret suçlarının nedenlerinden bir tanesi de toplumda insanlar arasındaki iletişimsizlik ve ondan kaynaklanan streslerdir. Oysa bir toplumda insanlar birbirlerinden farklı olan

görüşlerine saygı gösterip değer veriyorsa o toplumda insanlar daha az stresli olur, daha güler yüzlü olurlar. Bu da iletişim ve karşılıklı konuşmak ile gerçekleştirilebilen bir şeydir. Eğer birbirlerine değer vermezlerse toplumda stresin yükselmesine neden olurlar ve dolayısıyla söz konusu toplumda nefret suçlarının meydana gelmesi kaçınılmaz bir durum olacaktır. Görüldüğü üzere iletişim toplumda stresin azalmasına neden olmakta ve dolayısıyla nefret suçlarının azalmasında da bir role sahiptir (Cüceloğlu, 2002:47).

Günümüzde toplumlar maalesef iletişimsizlik batağı içindedir. Buna en büyük neden, insanların iletişimin önemini bilmemelerinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan günümüzde nefret suçları, ekonomik sorunlar ve başarısızlık durumları gibi birçok sorunun altında iletişimsizlik yatmaktadır (Yaman, 2011:17). Aile içi şiddet suçundan çocukların anne-babalarına karşı davranış biçimlerine kadar bütün ailesel sorun ve ilkelerini, ailenin içindeki iletişimin yeri ve önemi belirlemektedir. Aslında iletişim toplumun niteliğini ve bir nevi geleceğini belirleyebilmektedir. Öyle ki tüm gelişmiş toplumlarda veya başarılı olan insanların hikâyelerinde iletişimin çok ön planda olduğunu görmek mümkündür. Bu nedenle çocukların yetiştirilmesinde iletişime önem vermek hem toplumun gelişmişliği üzerinde olumlu etkiler yaratır ve dolayısıyla nefret suçları gibi birçok toplumsal afetlerden arındırmış olur hem de kendi geleceklerinde başarıyı yakalayabilme imkânını yükseltecektir.

İletişim ziyaret, ziyafet ve zarafetten oluşmaktadır (Fındıklı, 2011:91). Zira insanlar arasında karşılıklı ziyaretler ve dolayısıyla sorun ve sıkıntıları paylaşmak ve birbirlerini dinlemek toplumda sıcak ve samimi ilişkilerin kurulmasına neden olmaktadır. İnsanın yaşadığı toplumda diğer insanlar tarafından önemsediyini ve kendisine değer verildiğini hissederse daha başarılı ve barışçıl olur ve yaşadığı sıkıntıları şiddet içerikli eylemlerle ifade etmekten se konuşarak ve diğer insanlarla paylaşarak ifade etmeyi tercih edecektir. Zira nefret suçları çoğu zaman paylaşacak kimsesi olmayan insanlar, toplumda diğer insanlarla sağlıklı iletişim kurmayan insanlar ve toplum tarafından dışlanmış insanlar tarafından işlenmektedir. Bu da bize toplumun bu konudaki göstermesi gereken tutumunu hatırlatmaktadır.

Görüldüğü gibi iletişimsizlik, toplumdaki nefret suçları gibi birçok sorunun altında yatmaktadır. Öyleyse devlet, aile ve bireysel olmak üzere tüm toplum aşama ve kapsamlarında iletişime önem vermek gerekir. Devlet kapsamında özellikle eğitim müfredatında iletişime yer vermek konusunda çaba gösterilmesi gerekmektedir. Çünkü eğer çocuklara ve insanlara iletişim üzerine eğitim verilmezse diğer insanlarla iletişim kurmanın önemini bilmeyecekler ve dolayısıyla şartların ve uygun zeminin olduğu zaman nefrete eğilimli olabileceklerdir. Zira ABD’de silahla okulunu basan ve öğretmen ve öğrenci olmak üzere birçok kişiyi öldüren 16 yaşındaki çocuğun mahkemede yargıcin “*Bunu neden yaptın?*” sorusuna verdiği cevap bu konuda manidardır. Çocuğun verdiği yanıt “*Bana değil, bana eğitim verene sorun sayın hâkim*” olmuştur².

² Prof. Dr. R. Fındıklı 2011 yılında Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, Güvenlik Stratejiler ve Yönetimi Anabilim Dalında verdiği “Güvenliğin Teorik Temelleri” yüksek lisans dersinin notları.

Ailelerin çocuklarını yetiştirirken diğer insanlarla iletişim kurmanın çok önemli ve bir toplumsal ve bireysel başarı aracını olduğu düşüncesini bilinçaltlarına yerleştirmeleri gerekmektedir. Bu hem aile ve fert arasındaki gösterilen tutum ve davranışlarla hem de konuşarak gerçekleştirilebilmektedir. Her insan dünyaya içinde bir ışıkla gelmektedir. Yeni doğan bebeklerin masumiyet ve sevgileri bunun bir göstergesidir. Eğer aile içinde söz konusu ışığın devam etmesi sağlanır ve imkân tanınırsa bu insanın yaşamı boyunca devam edecektir. Ayrıca hayatın her aşamasında eğer fırsat sunulursa ortaya çıkacak ve sevgi, güzellik ve müsamaha saçaktır (Yaman, 2011:52). Böylece aile hem çocuklarının başarılarını sağlamış olacak hem de şiddet ve nefretten arındırılmış bir toplum oluşturmaya katkı yapmış olacaklardır.

Bireysel anlamda ise, her insanın iletişim konusunda kendisini geliştirmek için çaba göstermesi gerekir diye düşünülmektedir. Bilindiği gibi insan, topluluk halinde ve bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan bir varlıktır. Ayrıca iletişimin iki insanın birbirini fark ettiği andan itibaren başladığı da bir gerçektir (Cüceloğlu, 2002:44). Dolayısıyla her insan ister istemez diğer insanlarla iletişim, etkileşim ve etkilenme içindedir. Öyleyse iletişim birey yaşamında olmazsa olmaz olgulardan biridir. Birey diğer insanlar arasında değer kazanmak isterse, hayatında başarılı olmak isterse veya ekonomik açıdan iyi hayat şartlarında yaşamak isterse iletişime önem verip bu konuda kendisini geliştirilmesi için çaba sarf etmesi gerekmektedir. Çünkü giriş bölümünde de ifade edildiği gibi iletişim, toplumda sevilmenin ve insanlar arasında değer kazanmanın aracıdır. Ayrıca iletişim başarılı olmanın nedeni ve dolayısıyla daha iyi sosyal şartlar içerisinde bir hayat yaşama araç ve yöntemidir.

Tecelli ettiği üzere iletişimin, toplumsal sorunların en belirgin ve riskli olgularından biri olan nefret suçlarının önlenmesinde etkin rolü vardır. Zira iletişimin yaygın olduğu bir toplumda nefret suç ve eylemlerin azalması mümkün olabilir. Bu ise bizi iletişimin yayması ve iletişim kanallarının güçlendirilmesine götürmektedir. Bir toplumda iletişimin yayması ve dolayısıyla toplumsal barış ve güvenliğin tesis edilmesinde medya vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Buradan hareketle çalışmanın bir sonraki ana başlığında nefret suçlarının toplumsal güvenliği nasıl tehdit ettiği ve bu tehdidi ortadan kaldırmak için medyanın nasıl bir rol oynadığı incelenecektir.

5. NEFRET SUÇLARI, MEDYA VE TOPLUMSAL GÜVENLİK

Konunun daha sağlıklı bir biçimde anlaşılması için ilk önce toplumsal güvenlik kavramının açıklanması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda, toplumsal güvenlik kavramı, “bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması” olarak tanımlanmaktadır (Waewer, 2008:153). Kimlik kavramı da, kişinin yaşamda kendine biçtiği yani uygun gördüğü rol veya kendini algılayış biçimi olarak tanımlanmaktadır (Yakışır, 2009:11). Tanımlardan yola çıkarak toplumsal güvenlik kavramının, toplumda var olan farklı kimliklerin korunması ile ilintili bir kavram olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Diğer perspektiften, toplumda her kişinin farklı bir kimliğe sahip olduğu gerçeğini kabul ederek toplumsal

güvenlik kavramının toplumdaki kimliksel farklılıkları korumasını ifade ettiği düşünülebilir. Bu doğrultuda bireyler de toplumun farklı kimliklere sahip birer parçaları olarak toplumsal güvenliğin odak noktası durumundadırlar. Nefret suçlarının, toplumlar ve bireyler arasındaki farklılıklar göz önüne alınarak işlenen suçlar olarak, toplumda farklılıkları koruyan toplumsal güvenliği tehdit eden en riskli olgulardan birisi olduğu aşikârdır.

Bilindiği üzere toplumlar, dört temel üzerine kuruludur: Bireyler, bireylerin kendi aralarında kaynaşmaları, ortak alanlar ve ortak kültür. Dolayısıyla toplum, bu temellerden birini kaybettiği zaman tamamen olgun bir toplum olamaz (Al-Samer, 2007:144). Toplumun olgun olması ile güvenli olması arasında doğrudan bir ilişki olmalıdır. Buradaki olgunluk durumu, tüm farklılıklara rağmen insanların istikrarlı ve can güvenliklerine karşı herhangi bir tehlike olmadan yaşamlarını sürdürebilmeleri ile ilintilidir.

Bu durumu gerçekleştirebilmek içinse toplumsal güvenliği tehdit eden en belirgin olgulardan biri olan nefret suçlarının bütün boyutlarıyla ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmelidir. Sürdürülecek olan bu çalışmalarda, siyasetten sivil toplum kuruluşlarına kadar devletin tüm kurum ve aktörleri yer almalıdır. Özellikle de siyasi iktidarlar ve siyasi liderler. Nitekim toplumsal güvenlik, siyasi güvenlikle yakından bağlantılıdır (Waewer, 2008:153). Bu minvalde, özellikle siyasi liderler ülkenin toplumsal güvenliğini sağlanması ile ilgili söylemlerinde daha hassas olmalıdırlar. Aksi takdire toplumda nefret suçlarının yayılmasına yol açmaları kaçınılmaz olacak ve dolayısıyla ülkenin toplumsal güvenliğinin sarsılmasına neden olmuş olacaklardır (Kırık, 2015:97-98).

Diğer taraftan, medyanın da nefret suçlarının engellenmesindeki rolü aşikârdır. Nitekim medyanın toplumsal kitleye sunduğu içeriklerin mahiyeti, yaşanan nefret suçlarının ele almış biçimi ve toplumda var olan farklılıklar hakkında gönderdiği mesajların ve bu mesajların içeriklerinin nefret suçlarının engellenmesinde büyük etkisi olabileceği gibi yayılmasında da rol oynayabilmektedir (Çelenk, 2010: 211-228). Zira günümüzde medyanın toplumsal etkilerinin, geçmiş yıllara göre çok daha etkin ve yoğun olduğu bilinmektedir. Medya, insanların birçok olaya bakış açılarını ve değerlendirmelerini, yani algılarını adeta yönlendirmekte ve şekillendirmektedir. Bu bağlamda, insanların kültürel kimlik ve kültürel çeşitliliğe bakışını, erkek-kadın ayrımını, ırk, millet gibi kültürün temel taşları olan konular hakkındaki bakış açılarını da şekillendirmektedir (Tirab, 2016:68).

Günümüzde medyanın etkisi o kadar etkin duruma gelmiştir ki, medya aracılığı ile insanların birçok konu hakkında nasıl düşüneceği, hangi konuya olumlu veya olumsuz yaklaşımları gerektiği belirlenebilmektedir. Artık insan hayatının her aşamasında etkili olan medya konusu nefret suçları ve toplumsal güvenlik perspektifinden ele alındığında, iki boyut ortaya çıkmaktadır. Birinci boyutu üstte ifade edildiği üzere toplumlarda nefret suçlarını engelleyici ve dolayısıyla toplumsal güvenliğin sağlanmasında olumlu etkisi olan boyuttur. İnsanların algısını yönlendiren medya aracılığı ile farklılığı ve hoşgörüyü destekleyen söylem ve içerikler sunularak onlara karşı olumlu tutum ve izlenimler geliştirilebilir. İkinci boyut ise toplumda nefret suçlarını yayılmasında rolü olan boyuttur. Medya toplumda farklılıklara karşı içeriklerle toplumda, insanlar arasında hoşgörü ve saygıyı ortadan kaldıracaktır,

nefret suçlarının daha yoğun bir biçimde işlenmesine elverişli bir zemin oluşturabilir. Böyle bir durumda toplumsal güvenlikten bahsedilemeyeceği gibi söz konusu toplumun nefret suçlarından arındırılmasının da mümkün olmasından bahsedilemez.

Bu çalışmanın sonuna yani sonuç ve değerlendirmeler bölümüne gelirken nefret suçlarının yaygın biçimde işlendiği bir toplumda toplumsal güvenliğinin tam anlamıyla sağlanmasının mümkün olmayacağını ileri sürülebilmektedir. Ayrıca toplumsal güvenliğin sağlanmasında medyanın büyük etkisi olmasıyla birlikte nefret suçlarının toplumda yayılmasına neden olabilecektir. Bu ise bize ilgili aktörlerin toplumu nefret suçlarından arındırmasında medyanın vazgeçilemez rol ve önemini gözden kaçırmamaları gerektiğini göstermektedir. Nitekim Medya organları, güvenlik alanında güçlü ve etkili bir rol oynamaktadır (Tirab, 2016:145).

Aslında genel anlamda medya ile güvenlik arasındaki etki meselesi, karşılıklı bir etki meselesidir. Medyanın nefret suçlarında pozitif ve negatif etkisi olduğu gibi medya mensuplarının güvenliğinin sağlanması veya sağlanmamasının pozisyonlar üzerinde pozitif ve negatif etkisi vardır. Güvenlik birimleri medyadan sakınır, medya da güvenlik birimlerinden çekinirse bu durum, iki tarafın da çıkarlarına zarar verecektir. Bundan dolayı iki tarafın arasında koordinasyon ve işbirliği sağlanması kaçınılmaz bir ihtiyaç ve gerekliliktir (Al-Deaij, 1986: 249).

Görüldüğü üzere medya ile güvenlikle arasındaki ilişkinin kaçınılmaz bir durum olduğu aşikârdır. Zira günümüzde medyayı kullanmayan yahut kullanmaktan kaçınan herhangi bir sektör veya kurumun etkin olması ya da hedeflerine ulaşması neredeyse imkânsızdır. Bu nedenle güvenlik ile medya arasındaki ilişkinin yakınlığı günümüzün gereksinimlerinden biridir demek mümkündür. Güvenlik ve diğer sektörlerde bu denli etkili olan medyanın, insanlar arasında iletişimin yayılması ve dolayısıyla nefret suçlarının engellenmesi ve toplumsal güvenliğin sağlanmasındaki rolü aşikârdır. Nefret suçlarının engellenmesinde ve toplumsal güvenliğin sağlanmasında iletişimin ve medyanın rolüne değindikten sonra bir sonraki aşamada çalışmanın son başlığı olan sonuç ve değerlendirme bölümüne geçilecektir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Nefret suçlarının tanımlanmasında uluslararası arenada bir görüş birliğine ulaşılamamıştır. Bunun en büyük nedeni ülke kanunlarındaki farklar ve toplumların üzerinde etki eden unsurların değişikliğidir. İlk başta ABD’de kabul edilen daha sonra Avrupa ve sonrasında diğer dünya ülkelerinde yayınlanan nefret suçları çok eski bir geçmişe sahiptir. Başlangıçta ırk, din ve köken içeren nefret suçları, tanım bakımından ülkeden ülkeye değişiklik gösterse bile sınır tanımayan bir suç türüdür. Bütün toplumlarda bir toplumsal risk niteliğindedir. Her toplum kendisini nefret suçlarından arındırmak için çaba göstermektedir. Bu çabalar devlet, toplum ve aile kapsamındadır. Nefret suçları diğer suçlardan farklıdır. Bu farklılığı, işleme saikası ve arkada bıraktığı kurban kitlenin kapsamından kaynaklanmaktadır.

Çağımızın olmazsa olmazlarından biri olan medya, toplumda nefret suçlarının yaygınlaşması üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Medya toplumdaki farklılığı ve çeşitliliği bir zenginlik haline getirme gücüne sahiptir. Ancak maalesef günümüzde görünen bunun tam tersidir. Şiddet içerikli filmlerin sürekli olarak vizyona girmesi, intihar sahnelerini içeren dizilerin her geçen gün artarak ekranlarda gösterilmesi nefret suçlarını toplumda başvurula-bilen en kolay ve yaygın yöntem haline getirmektedir. Medyanın nefret suçlarının üzerinde etki ettiği gibi, nefret suçları da toplum üzerinde etki etmektedir.

Diğer perspektiften, toplumda nefret suçlarının sürekli olarak işlenmesi aslında söz konusu suçun diğer insanlar tarafından işlenmesine de yol açabilir. Çünkü günümüzde sosyal medyanın verdiği imkânlarla çevrimizde olan bitenler ve nasıl oldukları hakkında bilgi edinmek çok kolay bir işlem haline gelmiştir. Başka bir açıdan değerlendirmek icap ederse, toplumda söz konusu suçun mağduru olmaktan kaynaklanan bir korku ve güvensizlik durumu oluşur ve dolayısıyla bu da insanların birbiriyle iletişim kurmak ve muhatap olmaktan kaçınmalarına yol açacaktır.

İnsanın başarılı olmasında en önemli unsurlardan biri yaşadığı toplum içinde değer görmesi ve yüksek bir motivasyona sahip olmasıdır. Bir insanın yaşadığı toplumda insanlar tarafından değerli kılınması ancak onlarla kurduğu iletişim kadardır. Çünkü bir insanın diğer insanı değerlendirmesi ve saygı göstermesi için ilk önce görüşleri ve hayata bakış açısı ile ilintili bilgi sahibi olması gereklidir. Bu da ancak konuşmak ve fikirleri paylaşmakla gerçekleştirilebilmektedir. Başka bir biçimde ifade etmek gerekirse iletişim ile olabilmektedir. İletişimin önemi bununla kalmayıp aile, okul ve iş ortamlarında da önemlidir. Ailede ebeveyn- çocuk ilişkileri eğer sağlıklı bir iletişim ortamında sürdürülürse çocuklar ilerleyen aşamalarında başarılı birer birey olmaları yüksek bir olasılıktır. Diğer taraftan okulda öğretmen- öğrenci ilişkileri karşılıklı iletişim ışığı altında devam ettirilirse hem öğrencinin başarılı bir öğrenci olmasına neden olacak hem de öğretmenin başarılı bir öğretmen niteliği taşımasına yardımcı olacaktır. Ayrıca okul ortamı da öğrencilerin ruh sağlığı için baskıcı bir okul ortamından daha ileri ve daha verimlidir.

Günümüzde nefret suçları toplumlarda ciddi bir şekilde yayılmıştır. Bunun arkasında birçok neden yatmaktadır. Bu nedenlerden biri iletişimsizliktir. Oysa toplumları nefret suçları gibi şiddet içerikli eylemlerden arındırmak için toplumda iletişimin yayılması şarttır. Çünkü iletişim yayıldığı bir toplumda insanlar arasında saygı ve hoşgörü paylaşımı olacak ve barışçıl bir ortam yaratılmış olacaktır. Aksi takdirde içine kapanmış bir insan topluluğu oluşur ve birbirinin acı ve sıkıntılarını paylaşmadıkları için çoğu zaman en yakınlarına karşı bile akıl almaz bir şekilde şiddet uygulayabilir ve nefret suçları işleyebilmektedirler. Son olarak, iletişimin yeri, önemini ve toplumun üzerindeki etkisini kavrayan bir nesil yetiştirmek son derece önemli ve devletler tarafından amaçlar kategorisine konulması gerekmektedir. Çünkü iletişim olmadan toplumda ne bireysel ve toplumsal bir başarıdan ne de barışçıl ve nefret suçları gibi suçlardan arındırılmış bir toplumdan bahsetmek mümkün olabilmektedir. Bunun sonucunda ise toplumsal barış ve güvenlik bakımından zayıf bir toplum ortaya çıkacaktır.

KAYNAKÇA

- Adnan, A. (2011). *Jaraim Alkarahiya*, Khartum: Omdurman Yayınları.
- Akıncı, F. S. (2009). Hate Crimes, *Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul*, XLI, N. 58, 101-117.
- Al-Deaij, F. A. H. (1986). *Al-Amn va Al-İlam Fi Al-Duwal Al-İslamiya*, 6. Baskı, Al-Riyad: Akadimiyet Naif Al-Arabiya Lil-Olum Al-Amniya.
- Al-Samer, F. B. M. (2007). *İstiratijiyet Al-İslah ve Al-Tatweer Al-İdari ve Dawraha Fi Taziz Al-Amn Al-Watani*, Al-Riyadh: Manshorat Naif University For Security Sciences.
- Alternatif Bilişim Derneği (2013). “*İnternet Ortamında Nefret Söyleminin Varlığı*”, <http://www.nefretsoylemi.org/detay.asp?id=1155&bolum=rapor>, (01 Mayıs 2016).
- Aydın, Ö. D. (2009). Nefret Suçları, *Türk Hukuk Sitesi*, http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_1078.htm, (01.03.2016).
- Bulunmaz, B. (2015). Yeni Medyada Nefret Söylemi ve Üniversite, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 73-88.
- Chakraborti, N. & Garland, J. (2009). *Hate Crime: Impact, Causes and Responses*, SAGE Publications.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim Donanımları 'Keşke'siz Bir Yaşam için İletişim'*, İstanbul: Remzi Kitap Evi, 135.
- Çakar, A. S. (2013). Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü Çerçevesinde Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu, *Akademik Bakış Dergisi*, 36, 1-19.
- Çakar, B. (2015). Avrupa ve ABD’de Artan Salgın: Nefret Suçu, *The Global a Journal of Policy and Strategy*, 1(2), 91-113.
- Çelenk, S. (2010). “*Ayrımcılık ve Medya*” *Televizyon Haberciliğinde Etik içinde*. AU İLEF: Ankara. 211-228.
- Çiçek, H. (2012). *Nefret Suçlarının Oluşumunda Medyanın Etkisi*, 26.03.2012, <http://www.toplumsalol.org/nefret-suclarin-olusumunda-medyanin-etkisi-hasan-cicek/>, (01. 03 2016).
- Eren, S. A. (2016). *Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve “Nefret Suçu”*, Uluslararası Güvenlik Politikaları Araştırma ve Dostluk Derneği, <http://www.upad.org.tr/avrupa-guvenlik-ve-isbirligi-teskilati-agit-ve-nefret-sucu.html>, (13. 04. 2016).
- Fındıklı, R. (2011). *Hâsılı Kalam (Sözün Özü)*, Ankara: Başkan Klişe Matbaacılık.
- <http://notoku.com/iletisimin-tanimi-ve-ogeleri/>, “*İletişimin Tanımı ve Öğeleri*”, 10. 12. 2011, (02.05.2016).
- <http://www.edebiyatsayfasi.com/iletisim/>, Edebiyat sayfası, “*İletişim Nedir*”, 20. 11. 2008, (11.04.2016)
- <http://edebiyatogretmeni.gen.tr/537-iletisimin-unsurlari.html>, Edebiyat ve Türkçe öğretmenleri kaynak sitesi, *İletişimin Unsurları*, 2013, (10.04.2015).
- İHAD, 2015 (2015). *2014 Türkiye Nefret Suçları İzleme Raporu*, Ankara, İnsan Hakları Araştırmaları Derneği Yayınları.
- Kırık, A. M. (2015). Seçim Kampanyalarında Nefret Söylemi: 2014 Yerel Seçim Kampanyalarında Parti Liderlerinin Açık Hava Konuşmaları, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 38, 91-108.
- Koroğlu, M. (2006). *Emniyet Teşkilatı Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personelinin İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi.

- Maximum Bilgi, (2010), *İletişim ve İnsan İlişkileri*, <http://docplayer.biz.tr/671366-www-maximumbilgi-com-arastirma-serisi-no-29-iletisim-ve-insan-iliskileri.html>, (02.05.2016).
- Okyar, O. (2014). Teröre Destek ve Dindarlık İlişkisi: PKK Örneği, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 4(1), 190-213.
- Ozulu, S. (2014). Nefret Söyleminin Engellenmesinde Siyaset Kurumu, *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7, 15-29.
- Özsoy, S. & Yıldız, K. (2013). Türkiye’deki Spor Basınında Nefret Söylemi, *International Journal Social Science Research*, 2, 6-60.
- Potukoğlu, M. (2012). “İletişimin Tanımı ve Kapsamı”, <http://potukoglu.com/index.php/ksyazilari/169-iletisimin-tan-m-ve-kapsam>, (25.04.2016).
- Sınar, H. (2013). Türk Hukukunda Nefret Suçlarına İlişkin yasal Düzenleme Çalışmaları, *Hukukçular Çalışma Grubu*, <http://e-dergi.marmara.edu.tr/maruhad/issue/download/5000001567/5000000649>, (20.04.2016).
- Sosyal Değişim Derneği, (2010). *Ulusal Basında Nefret Suçları:10 yıl, 10 Örnek*, İstanbul, Sosyal Değişim Derneği Yayınları.
- Tirab, A. T. (2016). *Çokkültürlülük ve Güvenlik: Sudan Örneği*, 1. Baskı. Ankara: Sonçağ Yayınları.
- Tuna, B. (2011). *Dersimiz Nefret Suçları*, Hürriyet. <http://hurriyet.com.tr/pazar/17567395.asp>, (01.04.2016).
- Yakışır, A. N. (2009). *Bir Modern Olgu Olarak Çokkültürlülük*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman E. (2011). *İnsan ve İletişim*, Ankara: Akçağ Yayınları, 17.
- Waewer, O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi, *Uluslararası Akademik Dergisi*, 5(18), 150-178.
- Wikipedia, “Nefret Suçu”, http://tr.wikipedia.org/wiki/Nefret_su%C3%A7u, (15.04.2016).